

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 2Cdo/154/2021
Identifikačné číslo spisu: 3818204128
Dátum vydania rozhodnutia: 30.05.2022
Meno a priezvisko: Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:3818204128.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci umiestneného B. C., bývajúceho v O., zastúpeného JUDr. Jaroslavom Hujikom, advokátom, so sídlom v Prievidzi, Hviezdoslavova 3, za účasti zdravotníckeho zariadenia Nemocnice s poliklinikou Prievidza, so sídlom v Bojniciach, Nemocničná 2, IČO: 17 335 795, o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti, vedenej na Okresnom súde Prievidza pod sp. zn. 14Pu/2/2018, o dovolaní umiestneného proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne z 21. mája 2019 sp. zn. 5CoP/23/2019, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky m e n í napadnuté uznesenie Krajského súdu v Trenčíne z 21. mája 2019 sp. zn. 5CoP/23/2019 a uznesenie Okresného súdu Prievidza z 05. apríla 2019 č. k. 14Pu/2/2018-30 tak, že vyslovuje n e p r í p u s t n o s ť prevzatia B. C. do zdravotníckeho zariadenia Nemocnice s poliklinikou Prievidza, so sídlom v Bojniciach.

II. Žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prievidza (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ a „okresný súd“) v poradí druhým uznesením z 05. apríla 2019 č. k. 14Pu/2/2018-30 vyslovil, že k prevzatiu B. C. do ústavu zdravotníckej starostlivosti došlo zo zákonných dôvodov.

1.1. Na odôvodnenie tohto rozhodnutia uviedol, že uznesením z 11. septembra 2018 č. k. 14Pu/2/2018-7 začal konanie o vyslovenie prípustnosti prevzatia umiestneného B. C. prijatého do ústavnej psychiatrickej starostlivosti na psychiatrické oddelenie Nemocnice s poliklinikou Prievidza, so sídlom v Bojniciach z dôvodu, že menovaný podpísal súhlas s hospitalizáciou, ale neskôr naliehal na prepustenie. Uznesením z 11. septembra 2018 č. k. 14Pu/2/2018-9 v spojení s opravným uznesením z 25. septembra 2018 č. k. 14Pu/2/2018-12 súd prvej inštancie vyslovil, že k prevzatiu B. C., do ústavu zdravotníckej starostlivosti došlo zo zákonných dôvodov. Proti tomuto rozhodnutiu podal včas odvolanie umiestnený B. C.. Krajský súd v Trenčíne (ďalej aj ako „odvolací súd“ a „krajský súd“) uznesením z 11. decembra 2018 sp. zn. 5CoP/57/2018 uznesenie súdu prvej inštancie zrušil a vrátil mu vec na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Odvolací súd vytkol súdu prvej inštancie, že pred rozhodnutím o vyslovení prípustnosti prevzatia do ústavu zdravotníckej starostlivosti umiestneného nevy počul a ani sa dostatočne

nevysporiadal s otázkou, či je umiestnený vôbec schopný výsluchu, resp. či ho je potrebné vzhliadnuť. Zároveň krajský súd uviedol, že výsluch umiestneného musí vykonať priamo osobne sudca a nemá byť realizovaný prostredníctvom vyššieho súdneho úradníka.

1.2. Skutočnosti daného prípadu súd prvej inštancie posúdil podľa § 6 ods. 9 písm. d/, § 9 ods. 4 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení v spojení s § 262 ods. 1 a § 264 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“). Uviedol, že po vrátení veci a vypočutí B. C. opätovne posudzoval, či boli splnené podmienky prípustnosti prevzatia B. C. do zdravotníckeho zariadenia. Na základe zistených skutočností dospel k záveru, že hospitalizácia (t. j. prevzatie do ústavu zdravotníckej starostlivosti) B. C. bola nevyhnutná a bola v záujme ochrany jeho zdravia a zachovania jeho telesnej a duševnej integrity. V čase hospitalizácie bol vo vážnom stave, bol intoxikovaný alkoholom a prejavoval suicidálne tendencie. Vyplývalo to aj z toho, čo sám uviedol lekárom po jeho hospitalizácii, že ho už nebví žiť. Toto svoje konanie už spätne po preliečení zľahčuje a relativizuje a uvádza, že len omylom užil dvakrát lieky. Treba však mať na pamäti aj to, že lieky užil v kombinácii s alkoholom. Z lekárskeho správ vyplýva, že po hospitalizácii mu bola nasadená liečba a podľa názoru súdu prvej inštancie k zlepšeniu jeho stavu došlo až v dôsledku tejto liečby. Z dokazovania zároveň vyplýva, že na svoje prepustenie začal naliehať, až keď sa mu jeho zdravotný stav po viac ako mesiac trvajúcej hospitalizácii zlepšil a keď sa už aj sám subjektívne cítil dobre. Zdravotnícke zariadenie potom čo usúdilo, že jeho zdravotný stav je natoľko zlepšený, že už nehrozí jeho zhoršenie, a že už nemôže byť nebezpečný sebe alebo svojmu okoliu, tak ho 12. septembra 2018 (správne „12. októbra 2018“) prepustilo domov. Súd prvej inštancie poukázal na to, že umiestnený svoju vtedajšiu situáciu hodnotí zo súčasného pohľadu, t. j. aktuálnym vnímaním, keď je už preliečený, stabilizovaný a mohol sa opäť zaradiť do bežného života. Vzhľadom na uvedené zistenia, súd prvej inštancie dospel k záveru, že umiestnený B. C. bol v čase jeho hospitalizácie prevzatý do ústavu zdravotníckej starostlivosti zo zákonných dôvodov.

2. Krajský súd na odvolanie umiestneného, uznesením z 21. mája 2019 sp. zn. 5CoP/23/2019 potvrdil napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie a určil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania. Aj odvolací súd dospel k záveru, že u umiestneného B. C. boli splnené zákonné podmienky prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia bez jeho súhlasu. Menovaný bol prevzatý na psychiatrické oddelenie zdravotníckeho zariadenia so svojím súhlasom a v stave, kedy prejavoval suicidálne tendencie a bol prijatý na jednotke intenzívnej starostlivosti Nemocnice s poliklinikou Prievidza pre liekovú intoxikáciu v kombinácii s alkoholom. Následne počas liečenia umiestnený B. C. odvolal svoj súhlas s umiestnením na psychiatrickom oddelení, avšak podľa primára oddelenia i ošetrojúceho lekára menovaný stále trpel duševnou poruchou, pre ktorú ohrozoval seba (svoje okolie). Podľa odvolacieho súdu boli tak splnené zákonné podmienky pre prevzatie B. C. do ústavu zdravotníckej starostlivosti, pretože tento s príznakmi duševnej poruchy ohrozoval sám seba. Z týchto dôvodov odvolací súd napadnuté uznesenie súdu prvej inštancie potvrdil ako vecne správne. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 52 CMP tak, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

3. Proti uvedenému uzneseniu odvolacieho súdu podal B. C. (ďalej aj ako „dovolateľ“ alebo „umiestnený“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f/ CSP. Dovolateľ má za to, že v konaní pred súdmi došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces porušením ustanovení § 187 ods. 2, § 188 a § 345 zák. č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a § 253, § 257, § 260 a § 262 ods. 3 zák. č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) a práva na osobnú slobodu podľa Ústavy Slovenskej republiky (najmä čl. 17 ods. 1, 6), Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Listiny základných ľudských práv a slobôd (ďalej len „Dohovor“) a to tým, že mu nebolo doručené prvé uznesenie okresného súdu na psychiatrické oddelenie, a tak nemal možnosť sa proti nemu odvolať, ale až po jeho prevzatí 18. októbra 2018; z uvedeného dôvodu tak nebol informovaný o začatí súdneho konania a pre neinformovanosť sa nemal možnosť domáhať svojho vypočutia súdom; namieta, že vyššia súdna úradníčka nevypočula jeho ošetrojúceho lekára MUDr. G. Z., ale lekárku psychiatrického oddelenia MUDr. V. Y., ktorá nebola jeho ošetrojúcou lekárkou.

3.1. Dovolateľ taktiež namietal, že krajský súd vo svojom rozhodnutí z 11. decembra 2018 vyslovil právny názor, že umiestneného mal vzhliadnuť sudca a nie vyšší súdny úradník a taktiež vyjadril pochybnosti o tom, či zo strany súdu prvej inštancie bolo dôvodne upustené od výsluchu umiestneného. Poukázal na vyjadrenie MUDr. Y., že umiestnený nie je schopný výsluchu, ale zároveň liečba nepôsobí tak, že by umiestnený nebol schopný výpovede a netlmí jeho schopnosť vnímania a jeho rozumové schopnosti, ktoré vyjadrenia sú rozporné. Umiestnený sa bránil a bráni, že nikdy nemal v úmysle žiadne ohrozovanie seba ani nikoho iného, a ani na také niečo nikdy nepomyslel. Duševnú poruchu a ohrozovanie seba nepotvrďuje ani manželka. Krajský súd v druhom uznesení opiera svoj právny názor, že chorého súd prvej inštancie vypočul po prepustení, resp. po štyroch mesiacoch po prepustení 01. februára 2019, čím svoje procesné pochybenie napravil, čo je právne irelevantné pre vtedajšie posúdenie súdom, ktoré malo byť 11. septembra 2018 v zdravotníckom ústave, kedy ho mal sudca vzhliadnuť a vypočuť. Podľa dovolateľa súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočnila jej patriace procesné práva, došlo k porušeniu práv na spravodlivý proces a práva na osobnú slobodu, a preto dovolateľ žiada, aby dovolací súd vydal toto rozhodnutie:

„1. Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne č. k. 5CoP/23/2019-39 zo dňa 21.05.2019, ktorým potvrdil uznesenie Okresného súdu v Prievidzi pod sp. zn. 14Pu/2/2018-30 zo dňa 05.04.2019, a ktorým bola vyslovená prípustnosť prevzatia umiestneného B. C. do ústavu zdravotníckej starostlivosti psychiatrického oddelenia Nemocnice s poliklinikou Prievidza so sídlom v Bojniciach a jeho držania v ňom bez jeho súhlasu je v rozpore so zák. č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v platnom znení a ustanoveniami § 187 ods. 2, § 188 a § 345 zák. č. 160/2015 Z. z. CSP a § 253, § 257, § 260 a § 262 ods. 3 zák. č. 161/2015 Z. z. CMP, právom na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a Listiny základných ľudských práv a slobôd. Tieto rozhodnutia v celom rozsahu zrušuje.

2. Zdravotnícke zariadenie Nemocnica s poliklinikou Prievidza so sídlom v Bojniciach porušila Ústavu Slovenskej republiky, keď nezákonne držala vo svojom zdravotníckom zariadení umiestneného B. C. bez jeho súhlasu v dobe od 06.09.2018 do 12.10.2018. Na základe nepravdivých informácií zdravotníckeho zariadenia pred Okresným súdom v Prievidzi, súd vyslovil prípustnosť prijatia a držania v zdravotníckom zariadení. Nemocnica s poliklinikou Prievidza so sídlom v Bojniciach porušila tiež zákon č. 576/2004 Z. z. aj dňa 07.10.2018, keď neprepustila umiestneného B. C. na žiadosť zákonného zástupcu (opatrovníčky).

3. Okresný súd v Prievidzi nespĺnil svoju zákonnú povinnosť uloženú mu v ustanoveniach § 254 a nasl. CMP, keď nepreskúmal, či boli splnené podmienky podľa citovaných ustanovení v ods. 1 a v uznesení nevedel, či umiestnený je obmedzený alebo vylúčený zo styku s vonkajším svetom a napriek neskúmaniu zákonom určených podmienok vydal uznesenie, v ktorom vyslovil prípustnosť držania v zdravotníckom zariadení.

4. Priznáva umiestnenému náhradu trov dovolacieho konania.“

4. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) uznesením z 29. januára 2020 sp. zn. 6 Cdo 129/2019 odmietol dovolanie a určil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo k nesprávnemu procesnému postupu odvolacieho súdu, ktorým by súd znemožnil umiestnenému uskutočňovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že by došlo k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Dovolací súd poznamenal, že pri posudzovaní, či došlo postupom odvolacieho súdu k porušeniu práva dovolateľa na spravodlivý proces sa nemôže zaoberať vecnou správnosťou právnych záverov v ňom obsiahnutých. Nesprávne právne posúdenie veci je možné namietat výlučne v prípade uplatnenia dovolacieho dôvodu podľa § 421 CSP, k čomu však v prejednávanej veci nedošlo. Preto najvyšší súd dovolanie podľa ustanovenia § 447 písm. c/ CSP ako neprípustné odmietol a o náhrade trov dovolacieho konania rozhodol podľa § 52 CSP v spojení s § 453 ods. 1 CSP a vyslovil, že žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

5. Na základe ústavnej sťažnosti umiestneného, Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj ako „ústavný súd“) nálezom z 13. mája 2021 sp. zn. III. ÚS 55/2021 zrušil uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 129/2019 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Ústavný súd konštatoval, že sťažovateľ jasne zdefinoval

procesné úkony okresného súdu, na ktoré krajský súd reagoval tak, že potvrdil jeho rozhodnutie o tom, že k jeho prevzatiu do zdravotníckeho zariadenia došlo zo zákonných dôvodov. Najvyšší súd sa zo sťažovateľom namietaným porušením procesných práv, ktoré podľa názoru sťažovateľa viedlo k tomu, že bol nedôvodne obmedzený na osobnej slobode, argumentačne žiadnym spôsobom nevyrovnal. Druhú časť argumentácie sťažovateľa o tom, že k jeho prevzatiu do zdravotníckeho zariadenia nedošlo zo zákonných dôvodov, argumentačne otočil proti sťažovateľovi, keď jeho dovolanie interpretoval ako dovolanie podané z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci. Takýto prístup dovolacieho súdu je z hľadiska ochrany základných práv, osobitne z pohľadu osobnej slobody sťažovateľa formalistický, keďže posúdenie dovolania proti rozhodnutiu, ktoré sa týka vyslovenia zákonnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia, vyžaduje komplexný pohľad, ktorý nerozlišuje medzi posúdením hmotnoprávných a procesnoprávných otázok z dôvodu, že i porušenie procesnoprávných záruk môže viesť k porušeniu základných práv podľa čl. 17 ods. 6 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. e/ Dohovoru. Najvyšší súd sa v prípade dovolania v konaní o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia nevyhnutne musí vysporiadať s dovolaním sťažovateľa z pohľadu jeho základných práv. Na takýto postup má z pohľadu prípustnosti dovolania dostatočný priestor tak, ako vyplýva zo sťažovateľom použitého § 420 písm. f/ CSP.

5.1. Ďalej ústavný súd uviedol, že najvyšší súd sa v ďalšom konaní a predovšetkým v odôvodnení rozhodnutia musí vysporiadať s tým, či sťažovateľom tvrdené procesné pochybenia v postupe okresného súdu viedli k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces, a to s ohľadom na to, že účelom konania o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia je ochrana osobnej slobody. Ak najvyšší súd tieto pochybenia vyhodnotí tak, že nimi došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, bude nevyhnutné, aby sa vo svojom rozhodnutí vysporiadal i s tým, či tieto procesné pochybenia ešte vôbec možno napraviť ďalším konaním a rozhodnutím, či už krajského alebo okresného súdu. Ak tomu tak nebude, je nevyhnutné, aby najvyšší súd k veci pristúpil z pohľadu sťažovateľom namietaného porušenia základných práv a jasne sa vyslovil, či k jeho prevzatiu do zdravotníckeho zariadenia došlo zo zákonných dôvodov. Procesným rámcom pre takéto rozhodnutie môže byť § 449 ods. 3 CSP, podľa ktorého dovolací súd môže zmeniť napadnuté rozhodnutie, ak je dovolanie dôvodné a zastáva názor, že sám môže rozhodnúť vo veci. Z doterajšieho priebehu konania na všeobecných súdoch sa javí, že len takáto forma rozhodnutia o dovolaní sťažovateľa môže byť efektívnym rámcom ochrany sťažovateľových práv podľa čl. 17 ods. 6 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. e/ Dohovoru, ktorých porušenie namieta, v rovine zákonného práva, keďže prípadné zrušujúce rozhodnutie najvyššieho súdu by bolo len nadbytočným krokom k tomu, aby či už krajský alebo okresný súd vyslovili, že k prevzatiu sťažovateľa do zdravotníckeho zariadenia nedošlo zo zákonných dôvodov.

6. Najvyšší súd, ktorému bola vec vrátená na ďalšie konanie, ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) skúmal, či sú dané procesné predpoklady pre uskutočnenie meritórneho dovolacieho prieskumu napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo a viazaný právnym názorom ústavného súdu, ktorý vyslovil v náleze (§ 134 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) dospel k záveru, že dovolanie umiestneného je nielen procesne prípustné, ale je aj dôvodné, a preto napadnuté rozhodnutie postupom podľa § 449 ods. 3 CSP zmenil.

7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšej inštancie, sa v civilnoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých civilný súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011). Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu. Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

8. Podľa § 419 CSP proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné sú vymenované v § 420 a § 421 CSP. Z citovaného ustanovenia *expressis verbis* vyplýva, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu-ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, tak takéto rozhodnutie nemožno úspešne napadnúť dovolaním. Prípady, v ktorých je dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, sú taxatívne vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

9. Podľa § 420 CSP dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podľa § 431 CSP dovolanie prípustné podľa § 420 možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení. Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada.

11. Podľa § 440 CSP dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný tak, ako sú obsahovo vymedzené v podanom dovolaní.

12. Hlavnými znakmi charakterizujúcimi procesnú vadu uvedenú v ustanovení § 420

písm. f/ CSP sú zásah súdu do práva na spravodlivý proces a nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia v takej miere (intenzite), v dôsledku ktorej došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Podstata práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na neustrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrovanou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky a ich spravodlivé rozhodnutie (I. ÚS 26/94).

13. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov v tom-ktorom konaní, pričom miera tohto porušenia znamená porušenie práva na spravodlivý proces; jeho súčasťou je aj náležité odôvodnenie rozhodnutia (II. ÚS 559/2018, III. ÚS 47/2019).

14. Pod nesprávnym procesným postupom súdu treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa znemožnila strane realizácia tých procesných práv, ktoré majú slúžiť na ochranu a obranu jeho práv a záujmov v tom-ktorom konaní, pričom miera tohto porušenia bude znamenať nespravodlivý súdny proces. Pri posudzovaní namietaného nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že strane bolo znemožnené uskutočňovať jej patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti strany namietat' alebo zvrátiť nesprávny postup súdu.

15. V súvislosti s uplatneným dovolacím dôvodom v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP dovolateľ namietal viacnásobný nesprávny procesný postup oboch súdov nižšej inštancie, v dôsledku ktorého malo dôjsť k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces spočívajúci v tom, že mu nebolo riadne doručené prvé uznesenie okresného súdu na psychiatrické oddelenie, kde bol umiestnený, ale mu bolo doručené až 15. októbra 2018 po jeho prepustení a tak nemal možnosť sa odvolať; z uvedeného dôvodu tak nebol informovaný o začatí súdneho konania a pre neinformovanosť sa nemal možnosť domáhať

svojho vypočutia súdom; rovnako namietał irelevantnosť svojho dodatočného výsluchu vykonaného sudcom 01. februára 2019, ktorým podľa dovolateľa nemohlo dôjsť k odstráneniu pochybenia súdu, že predmetný výsluch sa mal vykonať 11. septembra 2018 v zdravotníckom ústave, kedy ho mal sudca vzhľadnúť a vypočuť; ďalej namietał, že vyššia súdna úradníčka nevypočuła jeho ošetrujúceho lekára MUDr. G. Z., ale lekárku psychiatrického oddelenia MUDr. V. Y., ktorá nebola jeho ošetrujúcou lekárkou.

16. V zmysle čl. 17 ods. 1, 6 zák. č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky, osobná sloboda sa zaručuje. Zákon ustanoví, v ktorých prípadoch možno prevziať osobu do ústavnej zdravotníckej starostlivosti alebo ju v nej držať bez jej súhlasu. Takéto opatrenie sa musí do 24 hodín oznámiť súdu, ktorý o tomto umiestnení rozhodne do piatich dní.

17. Podľa čl. 5 ods. 1 písm. e/ Dohovoru, každý má právo na slobodu a osobnú bezpečnosť. Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom: e/ zákonné držanie osôb, aby sa zabránilo šíreniu nákazlivej choroby, alebo duševne chorých osôb, alkoholikov, narkomanov alebo tulákov.

18. Podľa čl. 6 ods. 1 veta prvá Dohovoru, každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

19. Podľa § 258 ods. 1, 2 CMP, umiestneného súd poučí o jeho procesných právach a povinnostiach, najmä o práve zvoliť si zástupcu. Poučenie podľa odseku 1 súd uskutoční spôsobom, ktorý zohľadňuje zdravotný stav umiestneného.

20. Podľa § 260 ods. 1, 2, 3 CMP, súd umiestneného vyslúchne. Výsluch umiestneného súd uskutoční spôsobom, ktorý je vhodný a primeraný s ohľadom na zdravotný stav. Ak je výsluch na ujmu zdravotného stavu, možno od výsluchu upustiť. Súd v takom prípade umiestneného vzhľadnúe. Ak o to požiada umiestnený, vyslúchne ho súd vždy.

21. Podľa § 261 CMP súd sa oboznámi s názorom ošetrujúceho lekára, prípadne ďalších osôb, ktoré môžu objasniť stav veci, a so zdravotnou dokumentáciou umiestneného.

22. Podľa § 262 ods. 1, 2, 3 CMP súd rozhodne o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia uznesením bez nariadenia pojednávania. Súd vydá uznesenie do piatich dní od obmedzenia osobnej slobody umiestneného. Súd doručí uznesenie umiestnenému v zdravotníckom zariadení do 24 hodín od jeho vydania, najneskôr však do piatich dní od obmedzenia osobnej slobody.

23. Podľa § 6 ods. 4 Zákona o zdravotnej starostlivosti je informovaný súhlas preukázateľný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktorému predchádzalo poučenie podľa tohto zákona, resp. ktorému predchádzalo odmietnutie poučenia.

24. Podľa § 6 ods. 9 písm. d/ Zákona o zdravotnej starostlivosti sa informovaný súhlas nevyžaduje v prípade ambulantnej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu.

25. Podľa § 9 ods. 4 Zákona o zdravotnej starostlivosti, pokiaľ ide o ústavnú starostlivosť osoby, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu (§ 6 ods. 9 písm. d/ Zákona o zdravotnej starostlivosti), poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný prevziať osobu do ústavnej starostlivosti oznámiť do 24 hodín súdu, v ktorého obvode sa zdravotnícke zariadenie ústavnej starostlivosti nachádza. O zákonnosti dôvodov prevzatia do ústavnej starostlivosti rozhodne súd. Do rozhodnutia súdu možno vykonávať len také zdravotné výkony, ktoré sú nevyhnutné na záchranu života

a zdravia osoby alebo na zabezpečenie jej okolia.

26. Dokazovanie v mimosporovom konaní vykazuje určité špecifiká od sporového konania. Dôvodom sú odlišné základné zásady, ktorými je mimosporové konanie ovládané. Typické zásady pre tento druh procesu sú princíp vyšetrovací a princíp materiálnej pravdy. Konkrétne osobitosti, resp. rozdiely v procese dokazovania v mimosporových konaniach sa prejavujú najmä v súvislosti s vymedzením predmetu dokazovania so zisťovaním stavu veci, ktorý je predmetom konania - súd je povinný v týchto konaniach zistiť skutočný stav veci a za tým účelom je povinný vykonať aj iné dôkazy, než len tie, ktoré navrhli účastníci. Dôkazná iniciatíva je v týchto konaniach kumulovaná predovšetkým na súde, ktorého povinnosťou je v aktívnej súčinnosti s účastníkmi konania relevantné skutočnosti zistiť. Mimosporové konanie ovláda princíp materiálnej pravdy vyžadujúci od súdu úplné zistenie skutočného stavu veci, čo v praxi znamená, že súd sa nemôže spoliehať na dôkaznú iniciatívu účastníkov konania, ale dôsledne aplikuje vyšetrovací princíp civilného procesu.

27. Civilný mimosporový poriadok výslovne uvádza, že o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia sa rozhoduje bez nariadenia pojednávania. Vyplýva to z objektívnej nemožnosti nariadiť pojednávanie v tejto fáze konania, čo nezbavuje súd povinnosti vykonať dokazovanie v rozsahu potrebnom na vydanie rozhodnutia v o veci. Predmetom prvého štádia je rozhodovanie súdu o prípustnosti prevzatia umiestneného do zdravotníckeho zariadenia. Aby zásahy do osobnej slobody umiestneného, ktorý bol prevzatý do zdravotníckeho zariadenia bez jeho súhlasu, boli minimálne, v tomto štádiu rozhoduje súd menej formálne a v krátkych lehotách. Súd skúma, či umiestnený bol prevzatý do zdravotníckeho zariadenia z dôvodu, ktorý je upravený v zákone o zdravotnej starostlivosti. Poskytovateľ, ktorý je povinný urobiť oznámenie súdu má súčasne povinnosť preukázať, že na zadržanie pacienta existujú dôvody. Ako vyplýva z rozhodnutí ESLP (napr. Hutchinson Reid v. Spojené kráľovstvo), zdôvodnenie má byť presvedčivé a musí obsahovať odborné posúdenie zdravotného stavu pacienta, ako aj preukázanie bezprostrednej nebezpečnosti pacienta, ktorá je spôsobená duševnou chorobou (I. ÚS 79/93). Lehota 24 hodín na podanie oznámenia začína plynúť od prvého momentu obmedzenia osobnej slobody pacienta.

27.1. Ochrana práv umiestneného sa v detenčnom konaní realizuje prostredníctvom osobitnej poučovacej povinnosti súdu (manudukčná povinnosť). Súd je povinný poučiť umiestneného o jeho procesných právach a povinnostiach, t. j. aké práva mu priznávajú a aké povinnosti mu ukládajú procesnoprávne predpisy. Súd nepoučuje umiestneného o právach a povinnostiach vyplývajúcich z hmotného práva. Poučí ho najmä o práve zvoliť si zástupcu. Súd je povinný poučiť ho aj o iných procesných právach, napr. o práve zvoliť si dôverníka. Súd by mal realizovať poučovaciu povinnosť predovšetkým v úvodnej fáze detenčného konania. Avšak platí, že umiestnený má byť poučený v čase, kedy to bude potrebné v závislosti od stavu a priebehu detenčného konania. V konaní súd postupuje v súlade s vyšetrovacím princípom a princípom materiálnej pravdy. Úlohou súdu je v súčinnosti s účastníkmi konania zistiť skutočný stav veci.

27.2. Prvá fáza detenčného konania je z hľadiska dokazovania zameraná na preukázanie existencie zákonného dôvodu prevzatia do zdravotníckeho zariadenia. Súd vykoná dôkazy potrebné na posúdenie, či k prevzatiu došlo zo zákonných dôvodov. Existencia hmotnoprávných dôvodov existencie detencie sa dokazuje predovšetkým výsluchom umiestneného a s oboznámením sa s názorom ošetrojúceho lekára a so zdravotnou dokumentáciou umiestneného. Súd môže vykonať aj iné dôkazy (z prostredia umiestneného). Súd môže uskutočniť aj výsluch iných osôb, ktoré môžu objasniť stav veci. V súlade s tým sa môže oboznámiť aj s názorom blízkych osôb umiestneného. Ak o to požiada umiestnený, súd ho vyslúchne vždy. Uskutočnenie výsluchu umiestneného je garanciou jeho základného práva na spravodlivý proces podľa ustanovenia čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Výsluch umiestneného súd uskutoční spôsobom, ktorý je vhodný a primeraný s ohľadom na jeho zdravotný stav. Ak je výsluch na ujmu jeho zdravotného stavu, možno od výsluchu upustiť (napr. umiestnený je ťažko duševne chorý, je v kóme). Súd v takom prípade umiestneného vzhľadom na od tohto úkonu súd nemôže upustiť. Súd sa má prostredníctvom toho priamo vizuálne presvedčiť v zdravotníckom zariadení, kde sa umiestnený nachádza, že výsluch umiestneného nie je možný.

27.3. V prvom štádiu súd rozhoduje, či k prevzatiu umiestneného do zdravotníckeho zariadenia došlo v súlade so zákonom. O prípustnosti prevzatia umiestneného do zdravotníckeho zariadenia súd rozhoduje

bez pojednávania. Z hľadiska formy rozhodnutia rozhoduje súd uznesením. Súd je povinný vydať uznesenie do piatich dní od obmedzenia osobnej slobody umiestneného. Proti uzneseniu je prípustný riadny opravný prostriedok, ktorým je odvolanie. V prípade zistenia existencie dôvodov prevzatia umiestneného do zdravotníckeho zariadenia, súd vydá uznesenie o prípustnosti prevzatia. Toto uznesenie súd vydá, ak k prevzatiu došlo v súlade so zákonom. Aj keď súd rozhodol, že prevzatie umiestneného do zdravotníckeho zariadenia bolo prípustné, zdravotnícke zariadenie je vždy oprávnené umiestneného prepustiť. Dôvodom je skutočnosť, že po rozhodnutí súdu o prevzati umiestneného do zdravotníckeho zariadenia môže dôjsť k zlepšeniu zdravotného stavu tejto osoby. Ak sa v konaní v rámci procesu dokazovania nepreukáže existencia dôvodov detencie, ktoré vyplývajú zo zákona o zdravotnej starostlivosti, vo výrokovej časti uznesenia súd uvedie, že prevzatie do zdravotníckeho zariadenia je neprípustné. Zdravotnícke zariadenie je povinné po vydaní rozhodnutia súdu o neprípustnosti prevzatia umiestneného okamžite prepustiť.

27.4. Súd je povinný doručiť uznesenie umiestnenému v zdravotníckom zariadení do 24 hodín od jeho vydania, najneskôr však do piatich dní od obmedzenia jeho osobnej slobody. Uznesenie sa doručuje účastníkom do vlastných rúk. S ohľadom na zdravotný stav umiestneného zákon stanovuje, že umiestnenému sa má obligatórne doručiť len meritórne rozhodnutie. Ostatné písomnosti v detenčnom konaní súd nemusí doručovať umiestnenému. Avšak ak umiestnený požiadava, aby mu súd doručoval všetky písomnosti v konaní, bude mu súd doručovať aj iné písomnosti ako rozhodnutie vo veci samej. Rozhodnutie o vyslovení ne/prípustnosti prevzatia do ústavnej zdravotníckej starostlivosti umiestneného má povahu deklaratórneho rozhodnutia, a teda zo strany súdu je potrebné vykonať všetky potrebné dôkazy na zistenie skutočného stavu veci dostatočné pre vydanie meritórneho rozhodnutia.

28. Z obsahu spisu vyplýva, že 04. septembra 2018 bol dovolateľ hospitalizovaný na internom oddelení NsP Prievidza, so sídlom v Bojniciach. Nasledujúci deň bol preložený na psychiatrické oddelenie tejto nemocnice, z ktorého bol prepustený 12. októbra 2018. Dňa 10. septembra 2018 podala nemocnica (v zastúpení MUDr. G. Z. - lekára, ktorý rozhodol o prevzati do ústavnej starostlivosti a MUDr. M. W. - primára psychiatrického oddelenia) na okresnom súde podnet na vyslovení prípustnosti prevzatia umiestneného, v ktorom uviedla, že sťažovateľ bol prijatý pre pokus o samovraždu, pretrváva iritabilita, psychotická symptomatika bez ohľadu na ochorenie s tým, že pacient súhlasil s hospitalizáciou, no nalieha na prepustenie a je nutné pokračovať v liečbe na uzavretom psychiatrickom oddelení pre nebezpečenstvo z premeškania. Výkonaným psychiatrickým šetrením bolo zistené, že pacient B. C. trpí duševnou poruchou a vzhľadom na túto poruchu ohrozuje seba/svoje okolie, preto ponechanie v ústavnej starostlivosti je plne indikované.

28.1. Dňa 11. septembra 2018 vyššia súdna úradníčka okresného súdu vypočula lekárku ústavu zdravotníckeho zariadenia MUDr. V. Y. Zo zápisnice o výsluchu (č. l. 4, 6 spisu) vyplýva, že umiestnený nie je schopný výsluchu, liečba na sťažovateľa pôsobí tak, že je schopný výpovede a netlmí jeho schopnosť vnímania a rozumové schopnosti, no umiestnený momentálne nie je schopný sa racionálne vyjadriť a vnímať, čo mu je hovorené. Umiestnený sa lieči liekmi a skupinovú terapiou s tým, že predpokladaná dĺžka liečby je štyri týždne. Lekárka ďalej uviedla, že sťažovateľ bol pôvodne na jednotke intenzívnej starostlivosti pre intoxikáciou liekmi pri pokuse o samovraždu a momentálne je paranoidný, bez náhľadu na ochorenie a to, čo urobil. Poukázala na to, že umiestnený bol hospitalizovaný na psychiatrickom oddelení v roku 2002 a odvtedy navštevoval psychiatrickú ambulanciu. Umiestnený vypočutý nebol a bol vzhľadnutý ležiac na posteli, ako spí.

28.2. Okresný súd 11. septembra 2018, č. k. 14Pu/2/2018-7 vydal uznesenie o začatí konania o prípustnosti prevzatia a držania B. C. do ústavnej zdravotníckej starostlivosti v zmysle § 254 CMP; uznesením z 11. septembra 2018, č. k. 14Pu/2/2018-8 ustanovil v zmysle § 256 CMP umiestnenému za opatrovníčku jeho manželku a uznesením z 11. septembra 2018, č. k. 14Pu/2/2018-9 rozhodol o prípustnosti prevzatia umiestneného do zdravotníckeho zariadenia. Uznesenie bolo doručené jeho manželke 14. septembra 2018, zdravotníckemu zariadeniu 17. septembra 2018 a umiestnenému bolo uznesenie doručované na adresu jeho bydliska, kde si ho prevzal až 15. októbra 2018 po prepustení z nemocnice (č. l. 11 spisu).

28.3. Proti uzneseniu okresného súdu o vyslovení prípustnosti jeho prevzatia do ústavnej starostlivosti z 11. septembra 2018 podal umiestnený 18. októbra 2018 odvolanie, v ktorom namietol doručovanie uznesenia na adresu bydliska a skutočnosť, že súdom vypočutá lekárka nebola jeho ošetrojúcou

lekárkou. Uviedol, že počas celého pobytu v nemocnici bol schopný vnímať a rozumne komunikovať. Poprel, že by sa pokúsil o samovraždu, s tým, že dve dávky liekov zobral omylom. Ďalej uviedol, že až do 12. septembra 2018 nebol vôbec psychiatricky a psychologicky vyšetrený.

29. Predmetom prieskumu dovolacieho súdu je rozhodnutie odvolacieho súdu, keď dovolateľ namietal, že postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu jeho práva tak, ako vyplýva z § 420 písm. f/ CSP, podľa ktorého aj účastník mimosporového konania má právo na to, aby súd postupoval správnym procesným postupom tak, aby nedošlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Namietal, že v jeho prípade neboli dodržané viaceré ustanovenia CMP s tým, že aj následné odstránenie týchto procesných pochybení nemôže viesť k záveru, že na osobnej slobode bol obmedzený v súlade so zákonom.

30. Dovolateľ namietal, že proti prvému uzneseniu súdu sa odvolal až 18. októbra 2018 (po prepustení zo zdravotníckeho zariadenia), lebo mu uznesenie nebolo doručené na psychiatrické oddelenie, kde bol umiestnený, a tak nebol informovaný o začatí súdneho konaní, nemal možnosť si zvoliť advokáta, odvolať sa a taktiež žiadať o svoj výsluch súdom.

31. Čo sa týka procesných aspektov rozhodovania o zákonnosti zadržania psychicky chorej osoby, odkazuje čl. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Rím, 4.XI.1950 na vnútroštátnu úpravu. V rámci svojej rozhodovacej činnosti prijal ESLP zásady, ktoré ako *conditio ad minima* musia byť rešpektované v každej vnútroštátnej úprave: (i.) podmienka, aby zbavenie slobody bolo v súlade so zákonom sa vzťahuje ako na hmotnoprávnu tak aj na procesnoprávnu úpravu detencie, právna úprava musí byť konzistentná s účelom čl. 5 Dohovoru a musí zabezpečiť dostatočnú ochranu jednotlivcov pred svojvoľou štátu (rozhodnutí *Winterwerp v. Holandsko* 1979, *Witold Litwa v. Poľsko* 2000, ako aj *Van Der Leer v. Holandsko* 1990), (ii.) zákonom určený orgán majúci súdny charakter musí rozhodnúť v zákonom stanovených lehotách, ak tieto lehoty nedodrží, bude sa vždy jednať o nezákonné zbavenie slobody (*Tkačik v. Slovensko* 2004, ako aj *Tám v. Slovensko* 2004), (iii.) duševne chorá osoba musí mať v konaní ustanoveného zástupcu a to od začiatku konania. Nestačí, aby bol zástupca ustanovený súčasne s doručením rozhodnutia súdu o zákonnosti zbavenia slobody. Povinnosť zabezpečiť duševne chorej osobe zástupcu leží na pleciach štátu, túto povinnosť má štát aj v prípade, ak duševne chorá osoba v priebehu konania o ustanovenie zástupcu nepožiadala (*Megyeri v. Nemecko* 1992).

31.1. Súd o zákonnosti prevzatia musí rozhodnúť do 5 dní odo dňa, kedy k obmedzeniu slobody došlo. Voči rozhodnutiu o zákonnosti prevzatia môže podať odvolanie ako pacient, tak aj poskytovateľ zdravotnej starostlivosti. Civilný mimosporový poriadok umožňuje, aby uznesenie nebolo doručené pacientovi ak (cit): „...podľa vyjadrenia ošetrojúceho lekára nie je schopný chápať obsah takého rozhodnutia,...“ Duševná porucha, ktorá síce odôvodňuje nútenú hospitalizáciu pacienta nemôže ipso facto zbavovať pacienta ďalších práv zaručených Dohovorom, napr. práva na súkromie a práva na prijímanie informácií z vonkajšieho sveta (*mutatis mutandis* vec *HERCZEGFALVY v. Rakúsko* 1992).

32. V prejednávanej veci umiestneného prevzali 04. septembra 2018 d o ústavnej zdravotníckej starostlivosti s jeho súhlasom. Následne 10. septembra 2018 tento súhlas odvolal a ústav zdravotníckej starostlivosti oznámil jeho zadržanie v zdravotníckom zariadení súdu podnetom z 10. septembra 2018. Dňa 11. septembra 2018 vyššia súdna úradníčka okresného súdu vypočula lekárku MUDr. V. Y. z psychiatrického oddelenia, ktorá uviedla, že umiestnený momentálne nie je schopný sa racionálne vyjadriť a vnímať, čo mu je hovorené, avšak liečba na sťažovateľa pôsobí tak, že je schopný výpovede a netlmí jeho schopnosť vnímania a rozumové schopnosti. Následne umiestnený vypočutý nebol a bol len vzhľadom na ležiac na posteli, ako spí. Dňa 15. septembra 2018 uplynula lehota, v ktorej bolo povinnosťou okresného súdu uznesením rozhodnúť o zákonnosti jeho zadržania, a v uvedenej lehote bolo taktiež povinnosťou súdu najneskôr predmetné rozhodnutie doručiť aj umiestnenému. V danom prípade mu bolo predmetné uznesenie doručené až 15. októbra 2018.

33. Vzhľadom na vyššie uvedené dovolací súd konštatuje, že súd prvej inštancie umiestneného žiadnym spôsobom nepoučil o jeho procesných právach a povinnostiach (§ 258 CMP), čo je následkom toho, že sa nepokúsil nadviazať s ním akúkoľvek komunikáciu. Súd upustil od výsluchu umiestneného, hoci z §

260 CMP žiadnym spôsobom nevyplýva, že úvaha o upustení od výsluchu má byť určovaná len stanoviskom lekára. Aj takéto stanovisko však musí vyplývať z konkrétnych okolností zdravotného stavu osoby obmedzenej na osobnej slobode, čo v danom prípade splnené nebolo. Je potrebné poukázať na vyjadrenie lekárky zdravotníckeho zariadenia MUDr. V. Y., ktorá uviedla, „že umiestnený síce momentálne nie je schopný sa racionálne vyjadriť a vnímať, čo mu je hovorené, avšak liečba na sťažovateľa pôsobí tak, že je schopný výpovede a netlmí jeho schopnosť vnímania a rozumové schopnosti.“ Z uvedeného tak vyplynulo, že samotné zdravotnícke zariadenie výsluch umiestneného nevyučovalo. Nie je preto zrejmé, prečo súd prvej inštancie upustil od samotného výsluchu umiestneného a rozhodol sa len pre jeho vzhliadnutie. Avšak aj samotné vzhliadnutie musí byť vykonané v snahe o nadviazanie komunikácie. V postupe prvoinštančného súdu nebol urobený žiaden pokus konfrontovať umiestneného s dôvodmi jeho prevzatia do zdravotníckeho zariadenia, či už vo forme jeho poučenia (§ 258 CMP), výsluchu (§ 260 CMP) alebo doručenia akejkoľvek inej písomnosti vrátane uznesenia o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia (§ 262 CMP). Taktiež je potrebné konštatovať, že vydané uznesenia súdu z 11. septembra 2018 neboli doručené umiestnenému, a pritom z výpovede MUDr. Y. vyplýva, že umiestnenému je možné doručovať súdne písomnosti. Zo spisu je pritom zrejmé, že zákonný sudca síce dal 11. septembra 2018 pokyn na doručenie predmetných uznesení zdravotníckemu zariadeniu, ustanovenej opatrovníčke a umiestnenému, avšak predmetné uznesenia boli umiestnenému doručované na adresu jeho trvalého pobytu a nie do zdravotníckeho zariadenia, kde bol v tom čase umiestnený. Toto pochybenie súdu však spôsobilo, že predmetné uznesenia o začatí konania a o zákonnosti prevzatia neboli doručené umiestnenému v lehote v zmysle § 262 ods. 3 CMP, t. j. v lehote najneskôr do piatich dní od obmedzenia osobnej slobody, ale až potom, čo bol umiestnený prepustený zo zariadenia (12. októbra 2018) a prevzal si ich 15. októbra 2018.

34. Dovolací súd tak na základe vyššie uvedeného dospel k záveru, že súd prvej inštancie pochybil, ak umiestneného žiadnym spôsobom nepoučil o jeho procesných právach a povinnostiach (§ 258 CMP); bez splnenia zákonných podmienok umiestneného v zmysle § 260 CMP nevypočul a rovnako mu v zákonnej lehote nedoručil uznesenie o prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia (§ 262 CMP). Tento nesprávny postup súdu prvej inštancie fakticky viedol k tomu, že umiestnený nebol informovaný o začatí súdneho konaní, nemohol žiadať o svoj výsluch, nemal možnosť si zvoliť advokáta a bolo mu odňaté právo sa odvolať proti predmetným rozhodnutiam, čo má znaky procesne nesprávneho postupu znemožňujúceho strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

35. Zároveň dovolateľ namietal, že jeho dodatočný výsluch realizovaný sudcom až 01. februára 2019 nemá relevanciu a nie je ním možné odstrániť procesné pochybenie súdu, že výsluch nebol zrealizovaný procesne správnym postupom 11. septembra 2018 v zdravotníckom zariadení, kedy ho mal sudca (a nie VSÚ) vzhliadnuť a vypočuť.

36. Z obsahu spisu je zrejmé, že prvotné vzhliadnutie umiestneného bolo súdom realizované vyšším súdnym úradníkom, ktorý umiestneného nevypočul vzhľadom na vyjadrenie MUDr. Y., ktorá síce uviedla, že nie je schopný výsluchu, ale zároveň uviedla, že liečba na chorého nepôsobí tak, že by nebol schopný výpovede. Na odvolanie umiestneného, odvolací súd poukázal na to, že výsluch umiestneného musí vykonať priamo osobne sudca a nemá byť realizovaný prostredníctvom vyššieho súdneho úradníka.

37. Dovolací súd upriamuje pozornosť na novú právnu úpravu, ktorá v CMP (v § 260 a v § 243 CMP) zaviedla v prípade, ak súd upustí od výsluchu osoby umiestnenej v zdravotníckom zariadení (ako aj v prípade konania o spôsobilosti na právne úkony) nový inštitút, a to inštitút vzhliadnutia osoby, o ktorej detencii sa koná. Vychádza zo zásady, že je nepripustné rozhodovať o tak závažnom zásahu do slobody človeka, akým obmedzenie osobnej slobody je, len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Zákon tak súdu ukladá povinnosť osobu, o ktorej detencii sa koná, vzhliadnuť v prípade, ak sa o ňu upustí o d jej výsluchu. Nie je vylúčené, že v určitých prípadoch sa vzhliadnutie prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom s ním má sudca tiež priamy očný kontakt. Vzhliadnutie možno vnímať ako osobitný procesný postup, ktorý smeruje k naplneniu požiadavky

prirrodzenej dôstojnosti človeka, jeho osobnej nezávislosti vrátane slobody autonómie, nediskriminácie, rešpektovaniu odlišností osôb so zdravotným postihnutím. Povinnosťou súdu pri rozhodovaní o osobnej slobode človeka je vychádzať zo subjektívneho hľadiska, ktoré znamená, že súd primárne nevychádza z diagnózy osoby, o ktorej sa rozhoduje, ale ako sa navonok prejavuje jej schopnosť obstarat' si svoje veci, začleniť sa do bežného života, reagovať na bežné impulzy. Ako a kto má zrealizovať vzhľadnutie právna úprava vyslovene nevymedzuje, nie je však vylúčené, že v určitých prípadoch sa prelína s výsluchom účastníka, pri ktorom má sudca s účastníkom tiež priamy očný kontakt (viď Komentár, str. 841).

38. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že sudcovia, ktorí rozhodujú o závažných veciach zasahujúcich do súkromného života človeka (akými sú konania v niektorých statusových veciach fyzických osôb), by v zásade mali mať osobný kontakt s týmto človekom (porovnaj rozhodnutie ESLP vo veci Sýkora p. Českej republike, sťažnosť č. 23419/07 a ďalšie). Z uvedeného tak možno ustáliť, že vzhľadnutie by mal primárne vykonať sudca. Nakoľko sa vzhľadnutím rozumie pokus o zistenie stavu človeka vlastným pozorovaním sudcu, ktorý o detencii rozhoduje, nemá byť realizovaný prostredníctvom inej súdnej osoby. Je totiž vždy nevyhnutné, aby si sudca sám na základe priameho kontaktu s umiestnenou osobou vytvoril úsudok nielen o možnostiach jej výsluchu, ktorý je jednou z procesných záruk určených na ochranu jej základného práva na osobnú slobodu, ale tiež o schopnosti umiestnenej osoby chápať obsah uznesenia súdu o prípustnosti prevzatia do ústavu. Z judikatúry ESLP taktiež vyplýva, že v určitých výnimočných situáciách postačí, ak tento úkon vykoná na základe poverenia sudcu vyšší súdny úradník, a to však najmä vtedy, ak sa rozhoduje o osobe, o ktorej detencii už bolo skôr rozhodované, ktorá už bola v minulosti sudcom vzhľadnutá a v prebiehajúcom konaní je jej zdravotný stav, pre ktorý už bola v minulosti držaná v zdravotníckom zariadení, podľa aktuálnych lekárskech posudkov takej povahy, že nie je možné očakávať jej zlepšenie (porovnaj rozhodnutie ESLP vo veci Berková p. Slovenskej republike sťažnosť č. 67149/01; Ivinović p. Chorvátsku, č. 13006/13; Lashin p. Rusku, sťažnosť č. 33117/02). Takýto mimoriadny postup súdu však musí byť v odôvodnení jeho rozhodnutia podrobne a dôkladne odôvodnený (viď stanovisko NS ČR sp. zn. Cpjn 201/2015).

39. Aj zo zrušujúceho rozhodnutia najvyššieho súdu z 31. júla 2018 sp. zn. 2 Cdo 31/2018 (publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SR pod R 67/2018) vo veci prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia vyplýva, že „o takom závažnom zásahu do slobody človeka, akým je či už obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, alebo prevzatie a držanie v zdravotníckom zariadení, je neprípustné rozhodovať len „od stola“, ale je potrebné počuť názor posudzovanej osoby, prípadne ju aspoň vidieť. Na základe uvedeného dovolací súd uzatvára a opakuje, že bez ohľadu na to, či ide o výsluch alebo vzhľadnutie, pri tak závažnom zásahu do osobného stavu človeka, je potrebné, aby túto osobu vypočul sudca. Inak sudca o osude človeka rozhoduje bez osobného kontaktu s ním a inak len na základe informácií obsiahnutých v spise. Dovolací súd v nadväznosti na vyššie uvedené dospel k záveru, že postupom odvolacieho súdu a rovnako tak postupom súdu prvej inštancie došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f/ CSP).“

40. Rovnako z rozhodnutia najvyššieho súdu z 25. apríla 2019 sp. zn. 3 Cdo 10/2019 vyplýva, „že so zreteľom na právne úvahy vyjadrené vyššie v spojitosti s judikátom R 67/2018 dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade sudca, rozhodujúci vo veci, nemohol mať dostatočné podklady pre úvahu, že k prevzatíu umiestneného do zdravotného zariadenia došlo zo zákonných dôvodov, že tieto dôvody trvajú, a že nebolo zasiahnuté do jeho práva na osobnú slobodu. Postupom súdu prvej inštancie došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces tým, že výsluch umiestneného nevykonal sudca, ale namiesto neho vyšší súdny úradník.“

41. Aj s prihľadnutím na vyššie uvedené rozhodnutia, dovolací súd konštatuje, že dovolateľ správne namieta, že jeho dodatočný výsluch realizovaný sudcom 01. februára 2019 nemá relevanciu a nemožno ním odstrániť pochybenie, že jeho prvotný výsluch nebol zrealizovaný procesne správnym postupom 11. septembra 2018 v zdravotníckom zariadení.

41.1. Dovolací súd má za to, že nerealizovaním prvotného výsluchu umiestneného procesne správnym

spôsobom v zmysle § 262 CSP bolo umiestnenému znemožnené, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Pri posudzovaní nesprávneho procesného postupu, ktorý spočíva v tom, že účastníkovi bolo znemožnené uskutočňovať jemu patriace procesné práva, je nevyhnutné posudzovať samotnú intenzitu zásahu do práva na spravodlivý proces a jednotlivé konkrétne porušenia procesných práv je potrebné hodnotiť v kontexte celého súdneho konania, v kontexte dopadu na ďalšie procesné postupy súdu a možnosti samotného účastníka namietat' alebo zvrátiť nesprávny postup súdu. Umiestnením pacienta do zdravotníckeho zariadenia bez jeho súhlasu, dochádza k zásahu do jeho ústavného práva na osobnú slobodu. Vzhľadom na uvedené je preto potrebné, aby pri rozhodovaní o tom, či k nedobrovoľnej hospitalizácii pacienta došlo zo zákonných dôvodov, bol umiestnený v zdravotníckom zariadení prvotne vypočutý, resp. vzhliadnutý sudcom, ktorý tak vlastným pozorovaním získa autentické poznatky o umiestnenom, čím si vytvorí dostatočný podklad pre úvahu o zákonnosti tohto umiestnenia. V prejednávanej veci tento prvotný výsluch, resp. vzhliadnutie umiestneného bol vykonaný v rozpore s ustanovením § 262 CSP, nakoľko nebol realizovaný sudcom, ale vyšším súdnym úradníkom a taktiež je potrebné uviesť, že ho už nebolo možné vykonať dodatočne, po uplynutí 5-dňovej lehoty, v rámci ktorej mal súd nielen rozhodnúť o zákonnosti prevzatia umiestneného do zdravotníckeho zariadenia bez jeho súhlasu, ale zároveň aj doručiť umiestnenému toto rozhodnutie. Vzhľadom na uvedené týmto nesprávnym procesným postupom súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

42. Dovolateľ ďalej namietal, že k procesnej vade konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP došlo nevypočutím jeho ošetrojúceho lekára MUDr. G. Z., ale lekárky psychiatrického oddelenia MUDr. Y..

43. Okresný súd vypočúval lekárku zdravotníckeho zariadenia, avšak nešlo o ošetrojúceho lekára umiestneného, čo je v zmysle ustanovenia § 261 CMP nevyhnutné. Vypočúvaná lekárka len uviedla okolnosti, ktoré viedli k hospitalizácii dovolateľa, a nie okolnosti, z ktorých by bolo možné zistiť, či a akou duševnou chorobou trpí umiestnený, resp. na akú duševnú poruchu je v jeho prípade podozrenie. Súd prvej inštancie sa oboznamoval aj so zdravotnou dokumentáciou dovolateľa (§ 261 CMP), no vôbec nie je zrejmé, čo bolo z tejto zdravotnej dokumentácie zistené. Rovnako ako pri výsluchu lekárky absentuje akýkoľvek údaj o tom, ako môže byť umiestnený nebezpečný, či už pre seba, alebo svoje okolie.

44. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na rozhodnutie ústavného súdu z 15. septembra 1993 sp. zn. I. ÚS 79/1993, v ktorom sa uvádza: „Iba ak existujú medicínske dôvody, musia sa dodržať zákonom určené podmienky, aby sa chorý musel liečiť proti svojej vôli. Právnym základom tohto vzťahu medicíny a práva sú ústavné práva priznané článkom 17 ods. 6 a článkom 40 Ústavy Slovenskej republiky. Článok 40 nie je nadradený čl. 17 ods. 6 Ústavy Slovenskej republiky. Z toho dôvodu od neho nemožno odviesť záver o potrebe chrániť zdravie chorého aj proti jeho vôli. Človek má právo byť zdravý, nie povinnosť byť zdravý. Obmedzenia, ktoré sa ukladajú v prípade niektorých, napr. infekčných ochorení, sa vykonávajú aj v záujme ochrany spoločnosti, a nie výlučne v záujme ochrany zdravia chorého. K opatreniam na ochranu spoločnosti patrí aj obmedzenie osobnej slobody osoby prejavujúcej znaky duševnej poruchy alebo duševnej choroby. K obmedzeniu osobnej slobody takých osôb dochádza aj v záujme ochrany ich zdravia, ale nie iba v záujme ochrany ich zdravia. Preto obmedzenie osobnej slobody nemôže byť samozrejmosťou vždy, keď sú na to zdravotné dôvody. Len vtedy, keď spoločenský záujem preváži nad záujmami chorého, Ústava Slovenskej republiky a v súvislosti s jej ustanoveniami zákon o starostlivosti o zdravie ľudu a Občiansky súdny poriadok dovoľuje obmedziť osobnú slobodu chorého bez jeho súhlasu, či dokonca proti jeho výslovne prejavenej nesúhlasu. Účelom určenia právnych podmienok, za ktorých sa dovoľuje poskytovanie psychiatrickej starostlivosti bez súhlasu chorého nie je zmarenie liečby osôb postihnutých duševnou poruchou alebo chorobou, ale vytvorenie právnych záruk ochrany takých osôb pred neopodstatnenou alebo nenáležitou zdravotníckou starostlivosťou.“

45. Prevzatie chorého do zdravotníckeho zariadenia bez jeho súhlasu je vážnym zásahom do základného práva na osobnú slobodu zaručeného čl. 17 ods. 1 ústavy. Z uvedeného dôvodu tak nemôže byť ponechané iba na zdravotníckom zariadení, akým spôsobom jeho zamestnanci vyhodnotia splnenie

podmienok na umiestnenie takejto osoby do zariadenia bez jej súhlasu, a práve z uvedeného dôvodu je tu vytvorená zákonná poisťka v podobe tzv. „detenčného konania“, ktoré je upravené v § 252 a nasl. CMP.

45.1. Aby súd mohol o tom rozhodnúť, musí byť vykonané dokazovanie aspoň v minimálnom rozsahu stanovenom v § 252 a nasl. CMP. Je pritom povinnosťou súdu v súlade s už spomínanou vyšetrovacou zásadou zistiť všetky skutočnosti, ktoré zodpovedajú skutkovým znakom hmotnoprávných noriem vzťahujúcich sa k predmetu konania. Práve súd zabezpečuje spravodlivosť procesu, ktorý sa vedie pri posúdení prípustnosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia. V rámci dokazovania zo strany súdu musia byť preverené skutočnosti svedčiace ako v prospech, tak aj neprospech záveru o zákonnosti nedobrovoľného prevzatia do zdravotníckeho zariadenia. Súd rozhoduje na základe informácií, údajov, dôkazov, ktoré v procese získa od umiestneného, od zdravotníckeho zariadenia, ale aj ex offio (z úradnej povinnosti) sám. Pre súd je dôležité mať za preukázané príčinnú súvislosť medzi duševnou poruchou a z nej vyplývajúcim správaním a ohrozením života, zdravia umiestneného pacienta alebo jeho okolia alebo verejnosti, alebo vážnym zhoršením zdravotného stavu umiestneného.

45.2. V rámci dokazovania v konaní o prípustnosti prevzatia pacienta do zdravotníckeho zariadenia bez jeho súhlasu, by mali byť zistené úplné a presné informácie o umiestnenom človeku, ako aj o dôvodoch jeho umiestnenia do zdravotníckeho zariadenia. Tieto informácie súd získava najmä zo zdravotnej dokumentácie pacienta, ako aj od ošetrojúceho lekára umiestneného. Práve ošetrojúci lekár má o okolnostiach prevzatia pacienta do zdravotníckeho zariadenia autentické informácie, pretože pacienta prijal na hospitalizáciu a na základe prvotného diagnostického vyšetrenia posudzuje prítomnosť duševnej poruchy u pacienta a riziká ohrozenia. Rovnako ošetrojúci lekár na základe prvotnej diagnostiky pacienta určuje cieľný typ jeho liečby a sleduje jej vývoj. Z uvedeného dôvodu je tak výsluch ošetrojúceho lekára umiestneného v rámci tohto detenčného konania v zmysle § 261 CMP nevyhnutný, a tento procesný postup pri zisťovaní skutočného stavu vecí ohľadne umiestneného je potrebné zo strany súdu dodržať.

45.3. Pokiaľ sa okresný súd a krajský súd uspokojili iba s vyjadrením MUDr. Y., na ktorom je v podstate uznesenie okresného súdu aj krajského súdu založené, napriek skutočnostiam, ktoré sa v okolnostiach dovolateľovej veci vyskytli, a ktoré minimálne spochybňujú dôvodnosť jeho umiestnenia v ústave bez súhlasu, potom súdny prieskum neprebehol zákonným spôsobom a konanie bolo iba formálnym procesom, ktorý neslúžil na ochranu práv umiestneného. Práve ošetrojúci lekár má dostatočné kompetencie na to, aby mohol posúdiť prítomnosť duševnej poruchy u pacienta a riziká ohrozenia. Za tohto stavu malo nevypočutie umiestneného ošetrojúcim lekárom MUDr. G. Z., ale lekárkou MUDr. Y., ktorá jeho ošetrojúcou lekárkou nebola a zároveň ani neposkytla dostatočné informácie o jeho zdravotnom stave ako aj o tom, akým spôsobom umiestnený ohrozuje seba, alebo svoje okolie, znaky procesne nesprávneho postupu znemožňujúceho strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP.

46. Ústavný súd v Rozsudku z 15. septembra 1993 sp. zn. I. ÚS 79/93 konštatoval, že akt aplikácie práva nie je nezákonný iba vtedy, keď jeho výrok je v rozpore so zákonom. Nezákonný je aj vtedy, keď pred jeho vydaním orgán aplikujúci právo nedodrží alebo poruší zákon.

47. V tejto súvislosti dovolací súd poukazuje na prípad, v ktorom Slovenská republika čelila sťažnosti fyzickej osoby (p. C. E.) namietajúcej porušenie čl. 5 ods. 1 a ods. 4 Dohovoru. Sťažovateľ dňa 11. augusta 1993 vyhľadal lekára, ktorému sa pošťožoval, že trpí zdravotnými problémami spôsobenými vlastným susedom, ktorý sa ho údajne snažil otráviť. Doktor následne požiadala o ambulantný prevoz pacienta do Ružinovskej nemocnice. Podľa zdravotnej dokumentácie sťažovateľ trpel paranoidnou schizofréniou a lekár požiadala o jeho hospitalizáciu. Podľa vyjadrenia sťažovateľa, približne počas desiatich minút strávených na centrálnom prijíme mu boli aplikované dve injekcie a následne bol bez vlastného súhlasu prevezený do ústavu pre duševne chorých v Pezinku. Prepustenie bolo stanovené na 26. augusta 1993. Okresný súd Bratislava - vidiek dňa 19. augusta 1993 rozhodol, že sťažovateľ bol držaný v ústave zákonne. Rozsudok bol doručený sťažovateľovi 20. septembra 1996 (teda 3 roky po zadržaní). Ten sa v októbri 1996 odvolal a tvrdil, že sa jednalo o protizákonné umiestnenie v zdravotníckom zariadení. Dňa 30. apríla 1998 Krajský súd v Bratislave zistil právne a procesné pochybenia prvostupňového súdu a zrušil jeho rozhodnutie. Argumentoval, že Okresný súd Bratislava - vidiek nerozhodol o začatí konania o vyslovenie prípustnosti prevzatia do ústavu a neustanovil

opatrovníka pre sťažovateľa ako je ustanovené v § 191b ods. 1 a 2 O. s. p. Navyše, súd nevykonal dôkazy potrebné na posúdenie, či k prevzatíu došlo zo zákonných dôvodov, nevykonal výsluch sťažovateľa ani jeho ošetrojúceho lekára. Vec bola vrátená prvostupňovému súdu na nové konanie a rozhodnutie. Okresný súd Bratislava III (ktorý sa medzičasom ujal prípadu namiesto Okresného súdu Bratislava - vidiek) vydal rozhodnutie, v ktorom uvádza, že dôvody na začatie konania odpadli, keďže sťažovateľ bol prepustený 26. augusta 1993. Sťažovateľ podal odvolanie a namietal protizákonné pozbavenie slobody a neinformovanosť o možnosti zvolenia vlastného zástupcu. Krajský súd v Bratislave potvrdil rozhodnutie okresného súdu. Pán C. E. sa následne obrátil so sťažnosťou na ESLP, ktorý vo svojom rozhodnutí konštatoval, že v jeho prípade došlo k porušeniu čl. 5 ods. 1 a ods. 4 Dohovoru. V časti týkajúcej sa porušenia čl. 5 ods. 4 Dohovoru súd konštatoval nasledovné (cit.): „Súd pripomenul možnosť sťažovateľa požiadať o preskúmanie rozhodnutia zo dňa 19. augusta 1993 vyšším súdom. Avšak, rozhodnutie mu bolo doručené až 20. septembra 1996, tri roky po jeho vydaní, a v následnom konaní po podaní odvolania sťažovateľom súd odmietol rozhodnúť o zákonnosti je držania na základe toho, že sťažovateľ bol prepustený 26. augusta 1993 a teda dôvody na ďalšie konanie v tomto prípade odpadli. Za týchto okolností, bez ohľadu na dĺžku pozbavenia slobody sťažovateľa, preskúmanie v súvislosti s konaním nezaručilo adekvátnu ochranu sťažovateľa. Z toho vyplýva, že došlo k porušeniu čl. 5 ods. 4 Dohovoru.“

48. Ústavný súd v Náleze vyslovenom v tejto veci z 19. mája 2021 uviedol, že vyslovenie zákonosti prevzatia do zdravotníckeho zariadenia, vyžaduje komplexný pohľad, ktorý nerozlišuje medzi posúdením hmotnoprávných a procesnoprávných otázok z dôvodu, že i porušenie procesnoprávných záruk môže viesť k porušeniu základných práv podľa čl. 17 ods. 6 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. e/ Dohovoru. Najvyšší súd sa musí vysporiadať s dovolaním sťažovateľa z pohľadu jeho základných práv. Na takýto postup má z pohľadu prípustnosti dovolania dostatočný priestor tak, ako vyplýva zo sťažovateľom použitého § 420 písm. f/ CSP. Je potrebné vyhodnotiť, či procesné pochybenia ešte vôbec možno napraviť ďalším konaním a rozhodnutím, či už krajského alebo okresného súdu. Ak tomu tak nebude, je nevyhnutné, aby najvyšší súd k veci pristúpil z pohľadu sťažovateľom namietaného porušenia základných práv a jasne sa vyslovil, či k jeho prevzatíu do zdravotníckeho zariadenia došlo zo zákonných dôvodov. Procesným rámcom pre takéto rozhodnutie môže byť § 449 ods. 3 CSP.

49. Vzhľadom na vyššie uvedené, dovolací súd konštatuje, že týmito viacerými na seba nadväzujúcimi procesnými pochybeniami súdu prvej inštancie, bola zmarená podstata zákonom upraveného procesu, ktorá viedla k porušeniu základného práva dovolateľa. Všetky tieto nedostatky vyplynuli z nevedomia si toho, čo je účelom konania o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení tak, ako vyplývajú z už uvedených kritérií. Účelom konania o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení nie je formálne dodržanie jednotlivých ustanovení § 252 až § 261 CMP alebo lehôt podľa čl. 17 ods. 6 ústavy, ale zistenie toho, či sú dôvody na obmedzenie osobnej slobody (pozri nález Ústavného súdu SR z 09. marca 2021, sp. zn. III. ÚS 199/2020). K tomu v tomto prípade nedošlo a postupom súdu prvej inštancie v rozpore s právami podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 Dohovoru došlo nielen k porušeniu týchto práv, ale aj k porušeniu základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 1 a 6 ústavy a čl. 5 ods. 1 písm. e/ Dohovoru.

50. Pri aplikácii vyššie uvedeného právneho názoru ústavného súdu na posudzovaný prípad, dospel dovolací súd k záveru, že v konaní došlo k viacnásobným procesným vadám zo strany súdu prvej inštancie v zmysle § 420 písm. f/ CSP, ale aj zo strany odvolacieho súdu tým, že tieto viacnásobné procesné porušenia prvoinštančnému súdu nevytkol už vo svojom prvom rozhodnutí a nekonštatoval tak nezákonnosť prevzatia umiestneného do ústavu zdravotníckej starostlivosti. V danom prípade bolo porušenie a nedodržanie procesného postupu zo strany oboch súdov nižšej inštancie v zmysle § 252 a nasl. CSP tak, ako bolo uvedené vyššie v tomto rozhodnutí v príčinnej súvislosti s porušovaním ústavného práva umiestneného na obmedzenie osobnej slobody iba zo zákonných dôvodov. Prevzatie umiestneného tak bolo vykonané v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky, so zákonom o starostlivosti o zdravie ľudu, ako aj s Civilným mimosporovým poriadkom, a preto je dovolanie dovolateľa nielen prípustné, ale aj dôvodné, lebo je v ňom opodstatnene uplatnený relevantný dovolací dôvod v zmysle § 431 ods. 1 CSP.

51. Hoci právo na spravodlivý proces by vo všeobecnosti nemalo mať ambície zasahovať i do hmotného práva, najvyšší súd rešpektuje ústavný súd v jeho snahe o hodnotovo orientovaný výklad práva. Najvyšší súd napokon ani inak postupovať nemôže, pretože hoci ústavný súd nie je ďalším stupňom sústavy všeobecných súdov, najvyšší súd je jeho zrušujúcim rozhodnutím a jeho právnym názorom viazaný. Uvedené vyplýva z § 134 zákona o ústavnom súde ako i zo samotnej podstaty princípu kasácie v právnom poriadku.

52. Podľa § 449 ods. 1, 2, 3 CSP, ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší. Dovolací súd zruší aj rozhodnutie súdu prvej inštancie, len ak nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu. Dovolací súd môže zmeniť napadnuté rozhodnutie, ak je dovolanie dôvodné a mal za to, že sám môže rozhodnúť vo veci.

53. Podľa § 449 ods. 3 CSP, dovolací súd môže zmeniť napadnuté rozhodnutie, ak je dovolanie dôvodné a má za to, že sám môže rozhodnúť vo veci; ide o prípad, ak odvolací súd nerozhodol správne a ak doterajšie výsledky konania ukazujú, že je možné o veci rozhodnúť. Ani dovolací súd totiž nesmie zabúdať, že pri riešení svojich inštančných kompetencií navonok, voči stranám sporu, vystupuje spolu s nižšími súdmi ako jeden celok. Vyšší súd je tu preto, aby meritórne napravoval pochybenia nižšieho súdu, a nie aby vyvodzoval procesné „sankcie“ voči stranám, či nižším súdom iba preto, že nepostupovali v zmysle jeho požiadavky, či predstavy. Tým sa urobí zadosť aj požiadavke rýchlosti súdneho konania, ktorá je v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru ústavným princípom. Časový horizont toho, kedy sa stranám sporu dostáva konečné rozhodnutie vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou meradla celkovej spravodlivosti konania. Čím je tento časový horizont dlhší, tým sa viac roztvárajú kontúry spravodlivosti ako v očiach strán sporu, tak aj vo všeobecnom vnímaní verejnosti a verejnej mienky. Celkovo sa tak oslabuje kredibilita štátnej moci a špecificky moci súdnej. Neprimeraná dĺžka konania sa potom priamo odráža v dôvere občana v štát, v jeho inštitúcie a v právo, čo je základnou podmienkou pre riadne fungovanie legitímneho demokratického a právneho štátu, ktorým podľa čl. 1 ods. 1 ústavy by Slovenská republika mala byť.

54. Z uvedených dôvodov dovolací súd vstúpil do trvajúceho sporu a meritórne rozhodol o jeho podstate. Aj bez opakovaného vykonania dôkazov je najvyšší súd v rámci prieskumu oprávnený urobiť záver po tom, čo určité skutkové a právne závery zjavne vyplývajú zo skutočností zaznamenaných v súdnom spise, ktoré sú významné pre posúdenie, či prevzatie umiestneného do zdravotníckeho zariadenia bolo prípustné, a teda zo zákonných dôvodov.

54.1. Porušené práva umiestneného v dôsledku nesprávneho procesného postupu súdov oboch inštancií už nie je možné odstrániť postupom podľa § 449 ods. 1 CSP a § 450 CSP, nakoľko procesné práva umiestneného zakotvené v ustanovení § 252 a nasl. CSP už nie je možné prinavrátiť a konvalidovať, keďže túto schopnosť stratili uplynutím zákonnej lehoty na ich vykonanie, dovolací súd aj v súlade s rozhodnutím ústavného súdu v tejto veci z 13. mája 2021 a v súlade s § 449 ods. 3 CSP preto rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

55. Dovolací súd žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania (§ 52 CMP).

56. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.